

mpc

**Úvod
do podnikateľského vzdelávania**

MIROSLAVA JAKUBEKOVÁ

2017

Úvod do podnikateľského vzdelávania

Miroslava JAKUBEKOVÁ

Bratislava 2017

Obsah

Úvod	5
1/ Rozvoj podnikateľskej gramotnosti	6
2/ Príklady aktivít na rozvoj podnikateľských kompetencií	9
2.1/ Ako sa stať úspešným	9
Záver	14
Príloha A	15
Príloha B	16
Zoznam bibliografických odkazov	17

Úvod

Implementácia podnikania do vzdelávacieho systému smeruje k podpore podnikania ako dôležitej súčasti ekonomiky štátu. To, že sa aj mladšia generácia učí základné princípy podnikania vrátane kultúry a etiky podnikania, hrá dôležitú úlohu vo vzdelávaní a vytvára predpoklady na zvyšovanie zamestnanosti, rozvoj podnikateľského sektora a posilňovanie hospodárskeho potenciálu a konkurencieschopnosti ekonomiky v globalizovanom svete. Možnosti konkurencieschopnosti Slovenska v európskom a globálnom meradle v budúcnosti naznačuje aj štátna koncepcia Priemysel 4.0, z ktorej jasne vyplýva potreba intrapersonálnych a interpersonálnych kompetencií žiakov s dôrazom na podporu experimentovania, tvorivosti a podnikavosti. Súvisí s príchodom tzv. štvrtej priemyselnej revolúcie, ktorá po období manufaktúr, pásovej výroby a automatizácie prináša do priemyslu kybernetické inteligentné systémy (digitalizáciu, robotizáciu, internetovú ekonomiku...) a s ňou aj nové príležitosti a riziká pre podnikateľov a zamestnancov.

1/ Rozvoj podnikateľskej gramotnosti

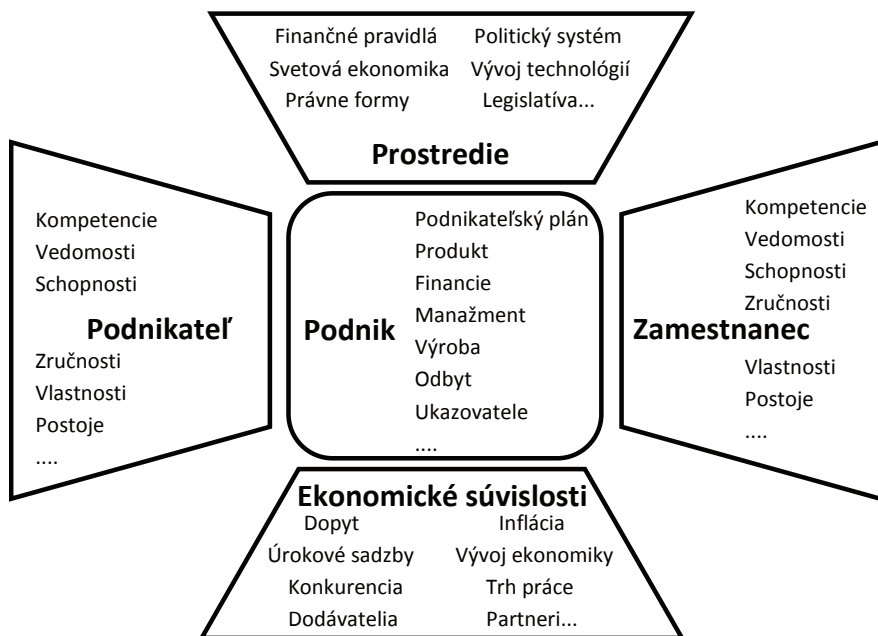
Podnikateľské kompetencie patria v znalostnej ekonomike medzi kľúčové kompetencie potrebné pre trh práce. Preto v období prípravy žiakov na povolanie a ďalší profesijný rast dlhodobo rezonuje potreba vzdelávania zameraného na vytváranie pozitívnej motivácie na podnikanie. Ako vyplýva zo správy zo zasadnutia pracovnej skupiny pre mládež Rady Európskej únie v Bruseli, ktorá sa venovala téme podnikania a vzdelávania v Európe, podnikanie je kľúčovým prvkom nezávislosti a blahobytu mladých ľudí na celom svete. Súčasne je jedným z riešení, ako znižovať mieru nezamestnanosti mládeže, preto má podnikateľské vzdelávanie vo formálnom vzdelávaní svoje miesto. Môže pomáhať mladým ľuďom pri rozvoji ekonomickej a podnikateľskej gramotnosti, ktorú potrebuje každý občan na to, aby porozumel svetú podnikania v medzinárodnej perspektíve, aby mal predstavy o možnostiach vlastného aktívneho zapojenia sa do diania v národnom hospodárstve v pozícii podnikateľa ako samostatne zárobkovo činnnej osoby alebo aktívneho zamestnanca s rozvinutým podnikateľským povedomím a schopnosťou tvorivo, aktívne a kvalifikovane participovať na trhových procesoch.

Podnikateľské kompetencie vytvárajú predpoklady na orientáciu žiakov v podnikateľskom prostredí, rozlišovanie procesov odohrávajúcich sa vo firmách, porozumenie ekonomickým informáciám a svetu práce. Sú užitočné pre realizáciu vlastných inovatívnych nápadov, sebarealizáciu, sebaopoznávanie, sebarozvoj a napokon aj pre zvýšenie záujmu občanov o podnikanie a aktívne zapojenie sa do podnikateľskej činnosti v profesijnej kariére. Vzdelávanie v oblasti podnikateľskej gramotnosti sa zameriava na rozvoj sebavedomia

žiacov, na pozitívne vnímanie seba samého, na formovanie a využívanie svojich osobnostných predpokladov, zručností a špecifických vlastností. Dôležitou súčasťou podnikateľského vzdelávania žiakov sú aktivity zamerané na rozvoj konceptuálneho myslenia, rozhodovacích procesov, na riešenie problémov a budovanie sietí, ako aj na objavovanie a skúmanie, ktoré ich povzbudzujú k tomu, aby prichádzali s novými nápadmi, brali iniciatívu do vlastných rúk, získali odvahu konať, robili vlastné rozhodnutia, cítili zodpovednosť pri vypracovaní bežných úloh, učili sa vnímať dôsledky svojich vlastných rozhodnutí a niesť zodpovednosť za konkrétne individuálne alebo spoločné úlohy. Žiaci majú príležitosť oboznamovať sa so svetom práce a podnikania a získavať základné vedomosti o ich fungovaní. Mali by prevládať aktivity na báze „learning by doing“, aby žiaci mali priestor byť aktívni, aby mohli spoznávať rôzne techniky tvorby nápadov, rozvíjať svoju kreativitu a využívať ju pri riešení problémov, ale aj aplikovať poznatky v praxi, učiť sa argumentovať, nachádzať inšpirácie, analyzovať rôzne riziká, spoznávať stanoviska iných, rozvíjať interpersonálne zručnosti, znalosti a identifikovať príležitosti pre svoje budúce profesijné smerovanie.

Podnikateľské vzdelávanie sa zameriava na rozvoj tzv. „mäkkých zručností“, ako je tímová práca, vytrvalosť, iniciatíva, zodpovednosť, vynaliezavosť, ktoré žiakom pomôžu napredovať a uspieť, ale aj na rozvoj tzv. „tvrdých zručností“, ku ktorým patrí napríklad finančná gramotnosť, základné vedomosti z oblasti ekonomiky, plánovania, financií, manažmentu, marketingu, reklamy a schopnosť uplatňovať teóriu v praxi. Tieto schopnosti sú cenné ako pre jednotlivcov, tak aj pre spoločnosť. Očakávaným výsledkom vzdelávania je aktívny a spoločensky zodpovedný prístup žiakov k životu, aktívny postoj k problémovým úlohám, komunikatívnosť a schopnosť spolupracovať, inovatívne a kritické myslenie, ekonomické znalosti, poznatky o malom a strednom podnikaní, vedomosti v oblasti etiky podnikania, schopnosti meniť myšlienky na realitu, osobná zodpovednosť za prácu, ale aj sebaregulácia a smerovanie k cieľu.

Základné pojmy súvisiace s podnikateľským vzdelávaním obsahuje stručná pojmová mapa.

Obr. 1 Pojmy súvisiace s podnikateľským vzdelávaním – príklad pojmovej mapy

Aktivita vedúca k rozvoju podnikateľských kompetencií zasahuje do všetkých uvedených oblastí. Týkajú sa jednoduchých podnikateľských činností zameraných na realizáciu vlastných nápadov, etiky podnikania či filantropie. Úvod do podnikateľského vzdelávania obsahuje predovšetkým príklady aktivít orientovaných na formovanie osobnosti žiaka.

2/ Príklady aktivít na rozvoj podnikateľských kompetencií

Úspešné uplatnenie na trhu práce, prípadne v podnikateľskom sektore je podmienené mnohými faktormi. K dôležitým predpokladom patrí aj seba-poznávanie a sebarozvoj. S tým súvisí rozlišovanie osobných odborných a sociálnych kompetencií a ich význam v oblasti podnikania. Naučiť sa vnímať vlastnosti, špecifikovať zručnosti a poznávať schopnosti môže žiak rôznymi spôsobmi, ku ktorým patrí aj inšpirácia príkladmi úspešných osobností. Zoznámenie sa s príbehmi, životopismi či konkrétnymi úspechmi známych ľudí prináša žiakom nielen nové poznatky, ale často aj motiváciu.

2.1/ Ako sa stať úspešným

1. časť – *Zaujímavá osobnosť (príklad aktivity)*

Žiaci sa zoznámia so životným príbehom známej osobnosti (individuálne alebo v skupinách, v rámci domácej prípravy alebo priamo na hodine). Je vhodné, ak je osobností niekoľko (napr. dve – tri) a viac žiakov pracuje s príbehom jednej osobnosti. Pri výbere je účelné, ak ide o osobnosti z rôzneho obdobia alebo napríklad výrazne odlišného veku, osobnosti z rôznych krajín alebo odlišných odvetví a pod.

Pred prečítaním príbehu dostanú žiaci konkrétne zadanie. Ich úlohou môže byť na základe prečítaného textu zaznamenať určité postrehy o osobnosti. Príklad je uvedený v tabuľke 1.

Následne žiaci spoločne spracujú svoje postrehy o osobnosti a prezentujú, čím je osobnosť zaujímavá a s čím súvisí jej úspech.

Tab. 1 Poznámky z článku

MENO OSOBNOSTI	Silná stránka
Pozitívne vlastnosti	Schopnosti
Príležitosti	Riziká
Čo ma najviac zaujalo	

Na základe uvedených podkladov o osobnostiach žiaci spoločne zostavujú myšlienkovú mapu alebo profil úspešného podnikateľa (človeka) – predpokladané vlastnosti a schopnosti s názvom „Predpoklady podnikateľa“ (príklad skupinovej práce je uvedený v prílohe A). Každú z vlastností a schopností žiaci následne zdôvodnia a vysvetlia (minimálne dvoma vetami). Je možné pridať pojmy jednotlivým žiakom alebo dvojiciam, aby mali čas premyslieť si význam pojmu a jeho opodstatnenosť vo vzťahu k podnikaniu.

Príklad vysvetlenia významu slov:

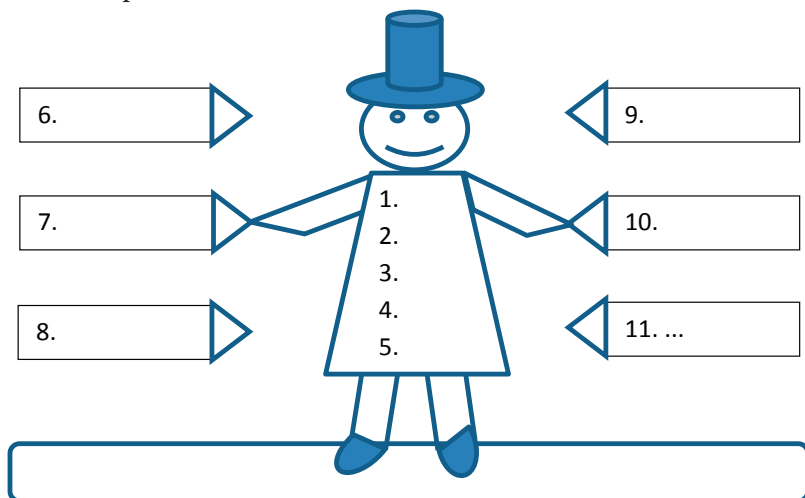
Cielavedomosť znamená, že človek vie, čo chce, uvedomuje si svoj cieľ a pracuje usilovne na tom, aby ho dosiahol. Podnikateľ by mal vedieť, čo chce dosiahnuť, mal by plánovať a zdolať prekážky, aby bol úspešný. *Zásadovosť* znamená riadenie sa určitými pravidlami v súlade s vyhranenými názormi a postojmi. Je správne, ak podnikateľ rešpektuje dobré mravy a zásady podnikania a nepodľahne vidine zisku za každú cenu a bezcharakterným praktikám. Výber osobností môže vychádzať z iniciatívy žiakov (po konzultácii s učiteľom) alebo z odporúčaní. Vhodnými osobnosťami sú úspešní svetoví podnikatelia zo súčasnosti alebo z histórie, napríklad: *Tomáš Baťa, Mayer Am-schel Rothschild, John D. Rockefeller, Henry Ford, Moses Taylor, Andrew Car-negie, Samuel M. Walton, Russell Sage, Cornelius Vanderbilt, Waren Buffett, Erik Zuckerberg, Bill Gates, Aliko Dangote, Carlos Slim Helú, Larry Ellison, Lo-uís Hachette, Amancio Ortega, Peter Kellner, Harland David Sanders, Ferruc-cio Lamborghini, Enzo Ferrari, Miroslav Trnka*. Môžu to byť aj osobnosti vedy,

najmä ak je o nich známe, že ich cesta k úspechu nebola jednoduchá, napr. *Alfred Nobel, Alexander Graham Bell, Charles Darwin, Thomas Alva Edison, Albert Einstein, Georg Johann Mendel* alebo umelci s podobným osudom, ku ktorým patria napr. *Elvis Presley, Jim Carrey, Sylvester Stallone, James Cameron, Eminem (Marshall Bruce Mathers III)* alebo *Walt Disney*. Vhodné (najmä pre mladších žiakov) sú aj príklady osobností z oblasti športu, ako sú *Michael Jordan, Jaromír Jágr, Peter Sagan, Matej Tóth, Jozef Pribilinec, Martina Moravcová* a pod. Príbehy súčasných medzinárodne úspešných, domácich aj svetových, podnikateľov alebo „startupistov“ sú nielen na internete, ale aj v periodikách, ako sú Forbes, Trend, Profit alebo Hospodárske noviny. Dôležité je, aby išlo o ľudí bez mediálnych škandálov a s dobrým morálnym kreditom.

2. časť – **Osobnosť žiaka** (príklad aktivity)

Úloha v škole: Žiaci v priebehu 2 minút napíšu aspoň dve svoje dobré vlastnosti alebo schopnosti.

Domáca úloha: Žiaci doplnia do pripraveného obrázka 2 (do tela postavy) aspoň päť vlastností a schopností, ktoré majú a ktoré sú dôležité pre ich uplatnenie v budúcnosti. (Ako jednoduchší záznamový hárok môže slúžiť aj tabuľka uvedená v prílohe B).

Obr. 2 Moje vlastnosti a predpoklady

Do voľných polí v obrázku 2 (6 – 11, počet určí vyučujúci) doplnia vlastnosti, schopnosti a predpoklady, na ktorých ešte musia pracovať, ak by sa chceli stať podnikateľmi. Na nasledujúcej hodine žiaci napíšu svoje vlastnosti na samostatné lístky a v skupine ich spoločne nalepia na papier tak, aby sa neopakovali. Skupiny prezentujú výsledok a vytvoria spoločnú myšlienkovú mapu s názvom „Ja podnikateľ“. Na základe výsledku si žiaci do spodnej časti svojej schémy dopíšu to, čo ich v skupinovej práci inšpirovalo. Výsledok prvej aj druhej časti tvorí portfólio pre ďalšie aktivity súvisiace s podnikateľskou gramotnosťou, ale tiež podklady pre autonómny rozvoj žiaka.

3. časť – *Môj osobný cieľ* (príklad nadväzujúcej aktivity)

Pre žiakov je veľmi dôležité zamýšľať sa nielen nad tým, akí sú a akí by chceli byť, ale aj nad tým, čím by sa chceli stať. Žiaci môžu spracovať napríklad svoj plán na určitý časový úsek (na mesiac, pol rok, rok, 5 rokov, 15 rokov a pod.), závisí to od ich veku a tiež od zámeru, ktorý vyučujúci sleduje (príklad schémy plánovania po rokoch je na obr. 3). Vzhľadom na cieľ podnikateľského vzdelávania, orientovaný na uplatnenie sa v podnikateľskej sfére alebo v role zamestnanca, je vhodné pri dlhodobejších plánoch poukázať na význam tejto etapy života na plnenie svojich cieľov.

Moja cesta k úspechu

MENO A PRIEZVISKO

Obr. 3 Schéma plánov do budúcnosti

Rozmýšľanie o sebe, svojich vlastnostiach a budúcnosti prináša žiakom sebareflexiu, motiváciu a perspektívu. Podľa okolností je možné žiakom odporučiť, aby prediskutovali svoje plány s rodičmi alebo spolužiakmi. Dôležité je stanoviť si, kde sa žiak nachádza, kam sa chce dostať (cieľ), ale aj intervaly a čiastkové ciele.

Obrázok je možné doplniť aj o predpoklady (podmienky) alebo prekážky (riziká), ktoré sú z pohľadu dosiahnutia cieľa dôležité (prípadne osoby, ktoré sú zainteresované). Je možné si stanoviť cieľovú prémiiu – vlastnú odmenu, ktorú si žiak „dá“ alebo ju dostane z vonkajšieho prostredia v prípade, že dosiahne cieľ (ak sú ciele krátkodobé a merateľné). Alternatívou schémy môže byť cesta so zastávkami alebo dom, ktorý stavíme na pevných základoch postupne po poschodiach predstavujúcich určité obdobia života.

Pri jednotlivých aktivitách je ako motivácia vhodný výrok známej osobnosti, príslovie alebo porekadlo, rozhovor, fotografia alebo krátke video. Príkladom motivácie je výrok Richarda Bransona, britského podnikateľa, miliardára a filantropa: *„Predovšetkým chcem vytvoriť niečo, na čo budem hrdý. Toto bola vždy moja filozofia podnikania. Môžem úprimne povedať, že nikdy som do žiadneho podnikania nevstupoval čisto s tým, že chcem iba zarobiť peniaze. Ak je to pre niekoho jediný motív, potom najlepšie bude, ak nebude robiť nič.“* (1).

Vhodné sú tiež všeobecnejšie výroky, napríklad:

E. Roosevelt: *„Budúcnosť patrí tým, ktorí veria v krásu svojich snov.“*

R. W. Babson: *„Kto chce prežiť dobrú budúcnosť, nesmie premárniť nič zo súčasnosti.“*

A. Camus: *„Najhoršie obdaruje budúcnosť ten, kto všetko dáva prítomnosti.“* (2)

Inšpirujúce sú aj myšlienky známych osobností, napríklad indického filozofa a mysliteľa Mahátmu Gándhího: *„Budúcnosť záleží na tom, čo robíš dnes.“* (3)

Diplomatka Eleónora Roosevelt hovorí: *„Budúcnosť patrí tým, ktorí veria v krásu svojich snov.“* (4)

V prípade osobných cieľov a plánov žiakov je potrebné zvážiť, do akej miery a akou formou budú prezentované. Dôležité je so žiakmi o ich cieľoch diskutovať a podporovať ich v plánovaní budúcnosti. Vytvára to predpoklady pre vnútornú aj vonkajšiu motiváciu žiaka a formovanie jeho osobnosti. Preto je dôležité na podobné aktivity so žiakmi s odstupom času nadviazať, prípadne ich s určitou obmenou opakovať.

Záver

Štátny vzdelávací program zahŕňa výchovu k podnikaniu ako jednu zo štyroch hlavných oblastí spolu so svetom práce, spotrebiteľskou výchovou a riadením osobných financií.

K spôsobilostiam poznať a rozvíjať svoje osobné kompetencie smerom k podnikateľským, ale aj k pracovným kompetenciám patria aj predpoklady byť tvorivý, iniciatívny, schopnosť plánovať, riadiť a realizovať projekty, ochota a túžba meniť sny a myšlienky na skutky, ale aj ochota riskovať či prekonávať prekážky a túžba a potreba vzdelávať sa a pracovať na osobnom rozvoji. Samostatnou oblasťou je finančná stránka podnikania. Tieto oblasti by mali byť súčasťou podnikateľského vzdelávania.

Aby žiaci získavali podnikateľské schopnosti, zručnosti a rozvíjali osobné vlastnosti, je potrebné na všetkých stupňoch vzdelávacieho procesu postupne a nenútené, veku primeraným spôsobom, rozvíjať čiastkové podnikateľské kompetencie a tiež schopnosti žiakov uplatňovať v praxi teoretické poznatky, ktoré nadobúdajú v procese vzdelávania.

Tradičné formy vzdelávania túto potrebu zvyčajne nereflektujú, preto je vhodné zakomponovať do oblasti výchovy a vzdelávania inovatívne a zážitkové metódy a formy vedúce k rozvoju podnikateľských zručností, príprave žiakov na povolanie a na budúce uplatnenie na trhu práce či už v role podnikateľa alebo zamestnanca.

Príloha A

Tab. 2 Príklad vlastností dvoch úspešných mladých ľudí na základe prečítaného článku

Predpoklady podnikateľov

Vlastnosti úspešných osobností	
VLADIMÍR V. <i>34-ročný Slovák – pracoval na oscarovom filme²</i>	JAMIE O. <i>41-ročný britský kuchár, moderátor, podnikateľ¹</i>
Otvorený	Pohodový
Cielavedomý	Príjemný
Kreatívny	Organizačné schopnosti
Odvážny	Cielavedomý
Originálny	Nápaditý
Ochotný učiť sa	Spoločenský
Pracovitý	Zodpovedný
Komunikatívny	Pracovitý
Zdravo sebavedomý	Neodbytný
Zručný	Zásadový
Flexibilný	Jednoduchý
Precízny	Praktický
Priebojný	Dobrosrdečný
Samostatný	Vizionár
Trpezlivý	Vytrvalý
Učennivý	Nebojácny
Vytrvalý	Prispôsobivý
Spoľahlivý	Kreatívny
Skúsený	Charitatívny
Zmysel pre detail	Tvrdohlavý
Seriózný	Poctivý
	Úprimný
	Populárny
	Ambiciózný
	Rozhodný

Zdroj: Internet (5), (6)

Príloha B

Tab. 3 *Ja podnikateľ*

Predpoklady podnikateľov

Meno a priezvisko	
Moje súčasné vlastnosti a schopnosti	Moje budúce vlastnosti a schopnosti

Plán osobného rozvoja:

Zoznam bibliografických odkazov

1. Citáty [online]. [cit. 10. 12. 2016]. Dostupné z: <http://citaty.vychytane.sk/p/9221/vytvorit-nieco-na-co-budem-hrdy.html>
2. Ako sa naučiť skôr. Citáty o škole, o učiteľoch, o učení [online]. [cit. 17. 11. 2016]. Dostupné z: <http://www.ako-sa-naucit-skor.com/citaty-o-skole/>
3. ŠVANDOVÁ, S. Dni [online]. [cit. 08. 12. 2016]. Dostupné z: <https://svandova.blog.sme.sk/c/429002/dni.html>
4. Finančný trh [online]. [cit. 08. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.financny-trh.com/obrazok-citatu-buducnost-patri-tym-ktori-veria-v-krasu-svojich-snov-eleanor-roosevelt/>
5. L. ČÍŽOVÁ, 2016. Dostal som sa až k oscarovým filmom, hovorí Slováč Valovič v prečo nie?! In: *HN STYLE* [online]. [cit. 10. 12. 2016]. Dostupné z: <http://style.hnonline.sk/rozhovor/618397-dostal-som-sa-az-k-oscarovym-filmom-hovori-slovak-valovic-v-preco-nie>
6. ZSOMBOR, P., 2016. Kámo, všetko je o jedle! In: *Forbes*. Ročník VI, 2016, s. 92-96. Barcz & Conrad Media, s. r. o. ISSN 1338-2527.

Názov:	Úvod do podnikateľského vzdelávania
Autor:	Ing. Miroslava Jakubeková
Recenzenti:	Ing. Eva Žernovičová Ing. Tatiana Masárová, PhD.
Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum v Bratislave
Odborná redaktorka:	Mgr. Terézia Peciarová
Grafická úprava:	Ing. Monika Chovancová
Vydanie:	1.
Rok vydania:	2017
Počet strán:	18
ISBN	978-80-565-1425-2